

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Esityksen tavoitteena on tuottaa digitaalinen henkilöllisyydestodistus, ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline ja luonnollisen henkilön tunnistusväline. Nämä olisivat uusia välineitä henkilöllisyyden ja henkilötietojen osoittamiseen sekä tunnistamiseen sähköisessä asiointissa ja osittain myös käyntiasioinnissa. Lisäksi esityksen yhtenä tavoitteena on rakentaa edellytyksiä henkilön itsensä toimesta tapahtuvaan henkilöön itseensä liittyvien viranomaisten vahvistamien tietojen jakamiseen (ns. itsehallittava identiteetti, Self-sovereign identity).

Eläketurvakeskus pitää esityksen keskeisiä tavoitteita kannatettavina.

Kansallisessa toteutuksessa tulisi varmistaa, että se on yhteensopiva myös myöhemmin tehtävän EU-toteutuksen kanssa. Riskinä on, että kansallisen toteutuksen kehitys kulkee sisällöllisesti tai teknologisesti eri suuntaan kuin EU-toteutus, mikäli EU-lainsäädännön mukaiset hankkeet viivästyvät tai niiden sisältö muuttuu.

Jatkokehityksessä olisi erityisen tärkeää toteuttaa vahvan sähköisen tunnistamisen väline sekä teknisiä ratkaisuja, joita voitaisiin hyödyntää myös puhelinasioinnissa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Puhelinasioinnin merkitys on huomattavasti suurempi kuin käyntiasioinnin.

Lisäksi jatkokehityksessä olisi selvitettävä mahdollisuutta ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntämiseen käyntiasioinnissa.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyydestodistuksesta

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myötä henkilö vastaa omien tietojensa hallinnoinnista ja siitä, mitä tietoja hän eri toimijoille luovuttaa. Suunnitteilla olevan kansallisen lompakon ja myöhemmin myös EU-lompakon myötä itsehallittavien tietojen määrä kasvaa huomattavasti. Lainsäädännössä olisi hyvä huomioida jo ennakoivasti mitä tarkoittaa henkilön vastuu omista tiedostaan ja luovutettavista tiedoista.

Ehdotuksessa ei ole kuvattu selkeästi, miten käyttäjä hallinnoi omia tietojaan ja luovuttaa niitä eri asiointipalvelujen käyttöön. Ratkaisun tulisi olla käyttäjälle helppokäyttöinen. Käyttäjältä ei saisi välittyä asiointipalvelulle sellaisia tietoja, jotka eivät liity käsiteltävään asiaan, mutta toisaalta tulisi varmistaa, että eri asiointipalvelut saavat kaikki tarvitsemansa tiedot käyttöönsä.

Esityksessä tuodaan ilmi, että tunnistamisen varmuustasot voivat olla matalammat kansallisessa toteutuksessa kuin eIDAS-asetuksen mukaisessa lompakkosovelluksessa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta kansallisen ja EU:n lompakkosovelluksen tulisi olla yhteensopivia varmuustasoltaan.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Eläketurvakeskus pitää ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen käyttöönottoa sekä pyrkimystä pohjustaa tulevaisuuden ratkaisuja valmistauduttaessa eIDAS-uudistukseen ja rajat ylittäviin identiteetin ratkaisuihin kannatettavina.

Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavan lain 17 §:n mukaan ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline mahdollistaisi henkilöllisyyden ja vahvistettujen tietojen osoittamisen tunnistauduttaessa sekä julkisen että yksityisen sektorin sähköisen asioinnin palveluihin. Hallituksen esityksessä mainitaan kuitenkin muutamissa kohdin, että ulkomaalaisen asiointiväline olisi ensisijaisesti käytettävissä julkisen sektorin digitaalisissa palveluissa ja, että yksityinen sektori voisi myös hyödyntää sitä. Tällaiset maininnat aiheuttavat turhaa epäselvyyttä siitä, missä palvelua on mahdollista käyttää, joten ilmaisuja olisikin syytä yhtenäistää lopulliseen esitykseen.

Eläketurvakeskus pitää erityisen tärkeänä, että ulkomaalaisen asiointivälinettä on mahdollista käyttää rajat ylittävässä asiointinnassa myös yksityisen sektorin palveluissa, koska SDG- ja eIDAS-asetukset tulevat myöhemmin velvoittamaan myös yksityistä sektoria EU-lakien astuessa täysimääräisesti voimaan.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Ehdotuksen mukaan luonnollisen henkilön asiointiväline olisi vaihtoehtoinen ratkaisu julkisen sektorin digitaalisten palvelujen käytön vaatimaan sähköiseen tunnistautumiseen.

Esitykseen tulisi täsmentää, mitä julkisella sektorilla tarkoitetaan tässä yhteydessä. Työeläkealalla on sekä julkisia että yksityisiä työeläkevakuuttajia, jotka toimeenpanevat lakisäätteistä

työeläkevakuuttamista ja Eläketurvakeskuksen näkökulmasta luonnollisen henkilön asiointivälineen tulisi olla myös yksityisen sektorin käytössä, ainakin silloin kun hoidetaan lakisääteistä tehtävää.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

Kohdassa 4.2.1.3 vaikutukset yrityksiin palveluiden hyödyntäjinä todetaan, että "asiointitilanteessa asiointipalvelu pyytää varmennettuja henkilötietoja, jotka digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttäjän tulee esittää. Osa tiedoista on pakollisia ja osa vapaaehtoisia". Tietosuoja sääntelyn lähtökohtana on, että rekisteröidystä ei tule kerätä mitään sellaista tietoa, mikä ei ole rekisteröityä koskevan asian hoitamisen kannalta tarpeellista. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöliittymän tulisi toimia siten, että sen kautta rekisteröity voi luovuttaa vain tarvittavat tiedot eikä asia saisi jäädä rekisteröidylle miltään osin epäselväksi.

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

EIDAS-muutosehdotuksen lopullinen sisältö ja toimeenpanoaikataulu eivät ole lausunnon antojankohdalla vielä tiedossa. Tästä syystä lopullinen arviointi mahdollisten jälkikäteisten muutostöiden näkökulmasta jää tässä vaiheessa vielä epäselväksi.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraaliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Muutostarpeita ei ole selvitetty tässä vaiheessa, koska esityksestä jää osin epäselväksi, mitä muutoksia on ylipäätään toteutettava tietojärjestelmiin tai teknisiin rajapintoihin.

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvaluottamusta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Tietoturvaluottamusta koskevia kysymyksiä on käsitelty esitetyissä ratkaisuissa kohtalaisesti.

Henkilötietojen laajamittainen käsittely yhdistettynä uusien teknisten ratkaisujen käyttöön luo korkean riskin henkilötietojen käsittelylle. Tietosuoja-asetuksen mukainen tietosuojavaikutusten arviointi on selvästi tarpeellista heti kun ratkaisun tekniset suunnitelmat ja käyttömallit tarkentuvat.

Yleisenä lähtökohtana voi todeta, että mitä laajempi digitaalisen identiteetin käyttöala on, sitä tärkeämpää on toiminnallisten ratkaisujen tietoturvallisuus. Kaikki mahdolliset riskit, kuten esim. identiteettivarkauksien lisääntyminen, on huomioitava ratkaisuihin.

On kannatettava kehityssuunta, että digitaalista henkilöllisyydestä hyödyntävä digitaalinen palvelu voisi käyttää ainoastaan tarvitsemaansa osaa henkilön tiedoista (esim. ikätietoa). Tällainen toimintamalli on yhdenmukainen yleisen tietosuojalain tietojen minimointiperiaatteen kanssa.

Muut kommentit

-

Juntunen Camilla
Eläketurvakeskus